

**ВІДГУК
ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА**

кандидата економічних наук, доцента Загорецької Олени Ярославівни
на дисертаційну роботу Палагіцького Віктора Івановича
**«ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УЧАСНИКІВ БУДІВНИЦТВА
В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ ЦИКЛІЧНОСТІ»**,
подану на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 051 «Економіка»

Актуальність обраної теми та її зв'язок з науковими програмами, планами, темами

Будівельна галузь належить до секторів національної економіки, які найбільш чутливо реагують на фази економічного циклу, що проявляється у коливаннях інвестиційної активності, зміні обсягів будівельних робіт, вартості ресурсів та платоспроможного попиту. В умовах макроекономічної нестабільності, структурних трансформацій, наслідків воєнних дій і масштабних процесів відбудови проблема формування ефективної системи економічної безпеки учасників будівництва набуває особливої актуальності, оскільки саме здатність суб'єктів господарювання забезпечувати безперервність діяльності, зберігати ресурсний, кадровий потенціал та адаптуватися до змін зовнішнього середовища визначає стійкість і результативність функціонування галузі загалом.

Актуальність теми дисертаційної роботи Палагіцького В.І. обумовлена тим, що традиційні підходи до управління економічною безпекою підприємств, зорієнтовані переважно на статичний стан захищеності ресурсів, уже не дають змоги повною мірою врахувати циклічний характер розвитку економіки, специфіку будівельної діяльності та підвищений рівень невизначеності, зумовлений умовами воєнного стану. Це зумовлює потребу в переосмисленні наявних та розробленні нових науково-методичних засад формування економічної безпеки учасників будівництва, які враховують фазові зміни економічного циклу та орієнтовані на забезпечення резильєнтності і довгострокової стійкості підприємств.

Дисертаційна робота Палагіцького В.І. присвячена вирішенню важливого науково-прикладного завдання — розробленню теоретико-методичних положень та науково-практичних рекомендацій щодо фазово-диференційованого оцінювання та підвищення рівня економічної безпеки учасників будівництва в умовах економічної циклічності. Така проблематика має істотне значення як для розвитку економічної науки, так і для практики управління підприємствами будівельної галузі, оскільки дозволяє сформувати науково обґрунтовані підходи до діагностики стану економічної безпеки, виявлення загроз на різних фазах циклу та побудови адаптивного механізму антициклічного управління.

Проведені у дисертаційній роботі дослідження, сформульовані наукові положення та одержані результати за своїм змістом, тематичною спрямованістю і методичним інструментарієм узгоджуються з планами науково-дослідної роботи кафедри економіки будівництва Київського національного університету будівництва і архітектури, зокрема виконані в межах тем: «Удосконалення стратегій трансформації девелопера в будівництві на ґрунті сталого розвитку та сучасних концепцій корпоративної соціальної відповідальності в умовах економічної циклічності» (№ державної реєстрації 0123U103886), «Механізми цифрової трансформації будівництва на макро-, мезо- та мікроекономічних рівнях» (№ державної реєстрації 0119U103843) та «Формування конкурентних стратегій та прогнозування показників розвитку стейкхолдерів будівництва, інвестиційно-будівельних проєктів та організаційно-технологічних параметрів будов в умовах економічної динаміки» (№ державної реєстрації 0121U110365), у межах яких автором розвинено науково-методичні підходи до формування економічної безпеки учасників будівництва в умовах економічної циклічності.

Ступінь достовірності та обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Ретельне вивчення змісту дисертаційної роботи, наведених у ній аналітичних матеріалів, результатів розрахунків, запропонованих моделей та сформульованих висновків дає підстави стверджувати про належний рівень обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій автора. Методичною основою дослідження стали фундаментальні положення економічної теорії в частині циклічності, наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених у галузі макроекономіки, економіки будівництва та економіки підприємства. Для досягнення поставленої мети автором використано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів, зокрема методи теоретичного узагальнення та систематизації, аналізу і синтезу, порівняльного аналізу, класифікації, експертних оцінок, а також системний підхід, метод головних компонент та лінійне нормування показників у процесі побудови інтегральної оцінки. Застосування зазначеного інструментарію забезпечило системність дослідження, належну аргументованість висновків і підтверджує достовірність одержаних результатів.

Мета дисертаційного дослідження, що полягає у теоретичному обґрунтуванні та розробленні науково-методичних підходів і практичних рекомендацій щодо фазово-диференційованого оцінювання та підвищення рівня економічної безпеки учасників будівництва в умовах економічної циклічності, повною мірою відповідає темі наукової роботи.

Об'єктом дослідження визначено економічну безпеку учасників будівництва в умовах циклічного розвитку економіки, а предметом — теоретико-методичні та теоретико-методологічні підходи, методи, механізми та інструменти оцінювання і

підвищення рівня економічної безпеки учасників будівництва з урахуванням впливу економічного циклу Кітчина та умов воєнного стану. Об'єкт і предмет дослідження визначено коректно, а сформульовані завдання є логічними, взаємопов'язаними та достатніми для комплексного розкриття обраної проблематики.

У першому розділі дисертації досліджено теоретико-методичні засади формування економічної безпеки учасників будівництва в умовах економічної циклічності, здійснено аналіз еволюції наукових підходів до трактування сутності економічної безпеки підприємства та визначено основні детермінанти її формування. Автором обґрунтовано, що економічна безпека учасників будівництва є комплексною категорією, яка відображає здатність суб'єктів господарювання забезпечувати стабільне функціонування, захист економічних інтересів і досягнення стратегічних цілей в умовах динамічних змін зовнішнього середовища. Важливим результатом розділу є узагальнення методичних основ оцінювання економічної безпеки та визначення особливостей її забезпечення в умовах циклічних коливань економіки та воєнного стану.

У другому розділі дисертації проаналізовано сучасний стан економічної безпеки учасників будівництва в Україні в умовах економічної циклічності, оцінено динаміку розвитку будівельної галузі та виявлено закономірності впливу циклічних процесів на показники діяльності будівельних підприємств. Автором ідентифіковано та систематизовано основні загрози економічній безпеці учасників будівництва на різних фазах економічного циклу, серед яких особливе значення мають фінансові ризики, скорочення інвестиційної активності, зростання вартості ресурсів, порушення логістичних зв'язків, кадровий дефіцит та нестабільність попиту. За результатами дослідження запропоновано фазово-диференційовану систему оцінювання економічної безпеки будівельного підприємства, яка враховує специфіку прояву ризиків і загроз на різних стадіях економічного циклу та забезпечує об'єктивнішу діагностику стану економічної безпеки.

У третьому розділі дисертації розроблено та обґрунтовано заходи щодо підвищення економічної безпеки учасників будівництва в умовах економічної циклічності. Автором сформовано інтегральну фазово-диференційовану модель оцінювання економічної безпеки будівельних підприємств, яка забезпечує комплексне врахування впливу фінансових, виробничих, кадрових, організаційних та ринкових чинників, обґрунтовано резильєнтність як ключову основу управління економічною безпекою, а також розроблено інструментарій антициклічного управління, що передбачає використання комплексу превентивних, адаптаційних та стабілізаційних заходів залежно від фази економічного циклу. Практичну цінність мають запропоновані підходи до раннього виявлення загроз, мінімізації негативних наслідків кризових процесів та забезпечення сталого розвитку підприємств.

Наприкінці кожного розділу наведено висновки, які логічно узагальнюють результати проведеного дослідження та слугують підґрунтям для сформульованих

автором рекомендацій. Усі наукові завдання, результати дослідження, елементи наукової новизни та висновки дисертації є взаємопов'язаними, послідовно обґрунтованими та отриманими автором особисто. Отже, наукові положення, висновки і рекомендації, викладені у дисертаційній роботі Палагіцького Віктора Івановича, є належним чином обґрунтованими та достовірними.

Наукова новизна результатів дисертаційного дослідження і достовірність отриманих результатів, висновків і рекомендацій

Усі наукові положення, сформульовані Палагіцьким В.І., є результатом самостійно виконаного дослідження та відображають особистий внесок автора у розвиток теоретико-методичних і прикладних засад формування економічної безпеки учасників будівництва. Аналіз змісту дисертації та наукових публікацій здобувача дає підстави стверджувати про наявність у роботі елементів наукової новизни.

Наукова новизна дисертаційного дослідження полягає у розробленні та обґрунтуванні комплексного теоретико-методичного підходу до формування економічної безпеки учасників будівництва в умовах економічної циклічності, який ґрунтується на врахуванні фазових змін економічного розвитку та інтеграції інструментів оцінювання, прогнозування, ризик-менеджменту й антициклічного управління. На відміну від наявних підходів, запропонована концепція розглядає економічну безпеку як динамічну систему, здатну адаптуватися до змін економічної кон'юнктури та забезпечувати стійке функціонування учасників будівництва протягом усіх фаз економічного циклу.

Удосконалено методичний підхід до управління економічною безпекою учасників будівництва, який базується на поєднанні ресурсно-функціонального та інтегрального підходів і передбачає комплексне врахування фінансової, виробничо-технологічної, кадрової, ринково-контрактної, інформаційно-цифрової та безпекової складових. Особливістю запропонованого підходу є диференціація інструментів забезпечення економічної безпеки залежно від функціональної ролі суб'єкта в інвестиційно-будівельному процесі та поточної фази економічного циклу, що дозволяє підвищити обґрунтованість управлінських рішень і забезпечити динамічний моніторинг стану економічної безпеки підприємств.

Удосконалено інструментарій оцінювання та регулювання економічної безпеки будівельних підприємств на основі принципу фазової диференціації, відповідно до якого вагомість окремих компонентів безпеки змінюється залежно від поточної стадії циклу Кітчана, що забезпечує адаптацію системи економічної безпеки до особливостей економічного середовища на кожній фазі циклу. Удосконалено також науково-методичний підхід до прогнозування та ідентифікації фаз економічної циклічності шляхом інтеграції системи випереджаючих і синхронних індикаторів у систему антициклічного управління, що дозволяє

здійснювати ранню діагностику фазових зрушень, формувати динамічні профілі ризиків та своєчасно коригувати фінансові, інвестиційні, операційні рішення.

Подальшого розвитку дістали концептуальні засади антициклічного управління девелоперськими та підрядними будівельними підприємствами через обґрунтування динамічної резильєнтності як ключової характеристики їхнього розвитку; теоретико-методичні засади фазово-диференційованого оцінювання економічної безпеки на основі ієрархічної системи показників та адаптивних вагових коефіцієнтів; теоретико-методичне обґрунтування впливу економічної циклічності на формування економічної безпеки будівельних підприємств з урахуванням асиметричного та синергетичного впливу екзогенних і ендегенних факторів у різних фазах циклу Кітчина. Удосконалено понятійно-категоріальний апарат дослідження шляхом уточнення сутності поняття «економічна безпека будівельного підприємства», яке запропоновано розглядати як стан його захищеності впродовж усіх фаз економічного циклу Кітчина та у форс-мажорних умовах повномасштабної війни від екзогенних та ендегенних ризиків, що можуть негативно вплинути як на реалізацію інвестиційно-будівельних проєктів, так і на його сталий розвиток. Отримані результати мають важливе значення для підвищення стійкості та ефективності функціонування будівельних підприємств у довгостроковій перспективі.

Аналіз літератури, використаної в дисертаційному дослідженні

Достовірність наукових положень, отриманих висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертаційному дослідженні Палагіцького В.І., підтверджується використанням широкої та репрезентативної інформаційної бази. Вона охоплює праці вітчизняних і зарубіжних учених з проблем економічної безпеки підприємств, макроекономіки, теорії економічної циклічності, економіки будівництва, антикризового та антициклічного управління, стратегічної стійкості та резильєнтності підприємств; законодавчі та нормативно-правові акти України, що регулюють сферу економічної безпеки, зокрема Закон України «Про національну безпеку України», Указ Президента України № 347/2021 та Стратегію економічної безпеки України; статистичні матеріали Державної служби статистики України, дані профільних відомств і галузевої звітності; аналітичні матеріали, результати експертних оцінок та інші емпіричні матеріали, використані для обґрунтування авторських висновків.

Перелік використаних джерел у дисертаційному дослідженні Палагіцького В.І. налічує 278 найменувань, що свідчить про належну глибину опрацювання наукової проблематики та достатню репрезентативність джерельної бази. Таким чином, використана література формує комплексне підґрунтя для дослідження — від теоретичного осмислення сутності економічної безпеки учасників будівництва та впливу економічної циклічності на її формування до розроблення методичних

підходів, моделей та практичних рекомендацій щодо підвищення рівня економічної безпеки й резильєнтності суб'єктів господарювання в умовах динамічного зовнішнього середовища.

Аналіз публікацій автора за темою дисертаційного дослідження

За результатами дисертаційного дослідження Палагіцьким В.І. опубліковано 13 наукових праць, у тому числі: 6 статей у наукових фахових виданнях України, що входять до переліку фахових видань, затверджених МОН України, а також 7 тез доповідей у збірниках матеріалів міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференцій і форумів. Апробація результатів дисертації здійснювалася на наукових заходах різного рівня, зокрема на міжнародних науково-практичних конференціях «Проблеми генезису економіки інтелектуально-інноваційного капіталу» (м. Київ, 2023–2025 рр.), міжнародних науково-технічних форумах та конференціях «Нові технології в будівництві» (м. Київ, 2023–2025 рр.), а також на ІХ Всеукраїнській науково-практичній конференції «Актуальні проблеми та перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в соціально-орієнтованій системі управління підприємством» (м. Полтава, 2026 р.).

У наукових публікаціях автора відображено ключові положення дисертації, пов'язані з дослідженням сутності економічної безпеки учасників будівництва, впливом економічної циклічності на її формування, обґрунтуванням резильєнтності як основи антикризового управління, методичними підходами до фазово-диференційованого оцінювання економічної безпеки та інструментарієм антициклічного управління й стабілізації фінансово-економічного стану підприємств. На підставі аналізу наукових праць здобувача можна стверджувати, що основні наукові положення, висновки та результати дисертаційного дослідження достатньо повно апробовані та відображені у фахових наукових виданнях та матеріалах науково-практичних конференцій.

Практична цінність положень, результатів та висновків дисертаційної роботи

Отримані результати дисертаційного дослідження Палагіцького В.І. мають вагоме теоретичне та практичне значення, оскільки формують цілісний науково-методичний інструментарій формування економічної безпеки учасників будівництва в умовах економічної циклічності. Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що автор не лише поглибив теоретико-методичні засади оцінювання та забезпечення економічної безпеки будівельних підприємств, а і довів їх до рівня прикладних рішень, придатних для впровадження у діяльність будівельних підприємств. Розроблені підходи спрямовані на підвищення фінансово-економічної стійкості будівельних підприємств, зміцнення їх адаптивності до циклічних змін економіки, удосконалення систем діагностики загроз та підвищення обґрунтованості управлінських рішень.

Теоретична значущість дослідження визначається розвитком концептуальних підходів до трактування економічної безпеки будівельного підприємства як динамічної багаторівневої системи, функціонування якої визначається не лише станом захищеності від внутрішніх і зовнішніх загроз, а і здатністю до адаптації, відновлення та забезпечення стратегічного розвитку в умовах зміни фаз економічного циклу. У роботі обґрунтовано теоретичні положення щодо взаємозв'язку категорій «економічна безпека», «економічна циклічність», «антициклічне управління», «стратегічна стійкість» та «резильєнтність», інтегрованих у єдину концептуальну платформу забезпечення довгострокової життєздатності підприємства.

Практична цінність дослідження посилюється тим, що запропонована інтегральна фазово-диференційована модель оцінювання економічної безпеки будівельних підприємств забезпечує універсальний інструментарій для комплексної діагностики стану підприємства, врахування впливу фінансових, виробничих, кадрових, організаційних та ринкових чинників і визначення пріоритетних напрямів управлінського впливу. Розроблена система випереджаючих та синхронних індикаторів дозволяє здійснювати ранню ідентифікацію фазових зрушень економічного циклу, формувати динамічні профілі ризиків і своєчасно коригувати фінансові, інвестиційні та операційні рішення відповідно до змін макроекономічних умов.

Важливим результатом дисертаційного дослідження є запропонований інструментарій антициклічного управління в системі економічної безпеки будівельних підприємств, який поєднує превентивні, адаптаційні та стабілізаційні заходи, а також підходи до управління резильєнтністю, орієнтовані на формування резервів у періоди економічного зростання та адаптивну трансформацію управлінських пріоритетів у фазах спаду. Його використання дозволяє підвищити ефективність планування, координації та контролю діяльності підприємства, забезпечити гнучке реагування на зміни ринкової кон'юнктури та сформувати довгострокову стійкість суб'єктів господарювання.

Результати дослідження можуть бути використані у діяльності будівельних підприємств, девелоперських і підрядних організацій, галузевих об'єднань, органів державного та місцевого управління при розробленні заходів із підвищення економічної стійкості суб'єктів господарювання та формуванні інституційного підґрунтя процесів відбудови. Практична апробація запропонованих положень на базі ТОВ «ЮКАТ-3Д» (довідка № 73/26 від 12.05.2026 р.) та ТОВ «Конопляні технології» (довідка № 02/06 від 02.06.2026 р.) підтвердила їх ефективність у підвищенні обґрунтованості управлінських рішень та зміцненні конкурентних позицій підприємств. Крім того, результати дослідження можуть бути використані у навчальному процесі закладів вищої освіти економічного та будівельного профілю

при викладанні дисциплін, пов'язаних з економікою будівництва, економічною безпекою підприємства та антикризовим управлінням.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності

За результатами ознайомлення з рукописом дисертації, а також науковими публікаціями здобувача підстав вважати, що в роботі наявні порушення академічної доброчесності, не виявлено. Використані в дисертації ідеї, наукові положення, результати та окремі положення інших авторів супроводжуються відповідними посиланнями на джерела. Стиль викладення матеріалу, структура дослідження та характер представлених результатів дають підстави вважати, що дисертаційна робота є самостійно виконаною кваліфікаційною науковою працею.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації

Позитивно оцінюючи загальний науковий рівень дисертаційної роботи, її теоретичну та практичну значущість, слід зазначити окремі дискусійні положення та зауваження, які не знижують загальної позитивної оцінки дослідження, проте можуть бути предметом наукової дискусії.

1. Ключовим елементом запропонованого інструментарію є адаптивні вагові коефіцієнти складових економічної безпеки, вагомість яких змінюється залежно від поточної фази циклу Кітчина (принцип фазової диференціації сформульовано на с. 84, методи визначення вагових коефіцієнтів систематизовано у табл. 1.6 на с. 80, а самі коефіцієнти застосовано в інтегральній моделі у табл. 3.1–3.9 на с. 195–220). Разом із тим у роботі недостатньо повно розкрито процедуру формалізованого визначення цих коефіцієнтів та методику їх фазового переходу, яка має унеможливлювати стрибкоподібні зміни значень інтегрального показника при зміні фази циклу. Доцільно було б детальніше обґрунтувати стійкість (робастність) експертних оцінок вагомості, а також навести кількісні критерії плавного переходу вагових коефіцієнтів між суміжними фазами циклу.

2. Запропонований у підрозділі 2.3 підхід до ідентифікації фаз економічного циклу ґрунтується на системі випереджаючих та синхронних індикаторів, динаміку яких проаналізовано на рис. 2.9–2.14 (с. 150–168). Проте, зважаючи на наявні в роботі застереження щодо часових лагів і затримок в оприлюдненні офіційної статистичної інформації Держстату, доцільно було б докладніше висвітлити механізм визначення точок перелому циклу в режимі, наближеному до реального часу, а також оцінити ризики хибної ідентифікації фази (хибних сигналів індикаторів) та їх вплив на достовірність підсумкової оцінки економічної безпеки.

3. Практична апробація запропонованих методичних підходів та розрахунків складових інтегральної моделі (табл. 3.1–3.9, с. 195–220 у підрозділі 3.2) здійснені на базі двох підприємств — ТОВ «ЮКАТ-3Д» та ТОВ «Конопляні технології». Для посилення репрезентативності емпіричних висновків та підтвердження універсальності інтегральної фазово-диференційованої моделі доцільно було б

розширити вибірку підприємств, а також диференціювати результати апробації за функціональною роллю учасників будівництва (девелопер / підрядник), що узгоджувалося б із задекларованим у роботі принципом диференціації інструментів безпеки за роллю суб'єкта в інвестиційно-будівельному процесі.

4. У підрозділі 3.2 обґрунтовано інтегральну фазово-диференційовану модель та шкалу інтерпретації інтегрального показника економічної безпеки (табл. 3.9, с. 220) із визначенням, зокрема, порогового значення 0,6 (с. 228), а в підрозділі 3.3 запропоновано концептуальний підхід і інструментарій антициклічного управління (табл. 3.10–3.12, с. 224, 231, 233). Оскільки вагові коефіцієнти складових у моделі змінюються залежно від фази циклу, дискусійним залишається питання, чи має бути фазово-диференційованою й сама шкала інтерпретації (табл. 3.9), адже за незмінних порогових значень однаковий рівень інтегрального показника може відповідати різному стану безпеки на різних фазах. Доцільно було б також формалізувати (алгоритмізувати) зв'язок між рівнем безпеки за табл. 3.9 та вибором конкретних заходів за табл. 3.10–3.12 для кожної фази циклу.

5. У роботі слушно акцентовано увагу на форс-мажорних умовах повномасштабної війни як чиннику формування економічної безпеки, що відображено як у запропонованому уточненому визначенні поняття, так і в аналізі впливу воєнних чинників на будівельну галузь (розділ 2, зокрема с. 107–114). Разом із тим потребує додаткового методологічного узгодження питання співвіднесення регулярної економічної циклічності (циклу Кітчина) зі структурним шоком воєнного стану, який за своєю природою не є циклічним. Доцільно було б чіткіше розмежувати вплив закономірних фазових коливань економіки та впливу екстраординарних воєнних чинників на параметри моделі, а також деталізувати управлінські інструменти реагування підприємств саме на неперіодичні (позациклічні) загрози.

Зазначені зауваження та дискусійні положення не знижують загальної позитивної оцінки дисертації, а мають рекомендаційний характер і можуть бути враховані автором у подальших наукових дослідженнях.

Загальний висновок та відповідність дисертації встановленим вимогам

Дисертаційна робота Палагіцького Віктора Івановича на тему «Формування економічної безпеки учасників будівництва в умовах економічної циклічності» є завершеною самостійно виконаною кваліфікаційною науковою працею, у якій вирішено важливе науково-прикладне завдання щодо розвитку теоретико-методичних положень і розроблення практичного інструментарію формування економічної безпеки учасників будівництва в умовах економічної циклічності, воєнного стану та повоєнної відбудови економіки України.

Дисертація характеризується актуальністю теми, належним рівнем наукової аргументації, логічністю структури, обґрунтованістю висновків, наявністю наукової

новизни та практичної цінності одержаних результатів. Наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані у роботі, є достатньо обґрунтованими, достовірними та мають теоретичне і прикладне значення для розвитку економіки будівництва, теорії економічної безпеки підприємства та практики антициклічного управління будівельними підприємствами.

За змістом, науковим рівнем, ступенем обґрунтованості результатів, оформленням та дотриманням принципів академічної доброчесності дисертаційна робота **Палагіцького Віктора Івановича** відповідає вимогам, встановленим до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії, зокрема вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року (зі змінами), а її автор — **Палагіцький Віктор Іванович** — заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка».

ОФІЦІЙНИЙ ОПОНЕНТ

кандидат економічних наук,
доцент, доцент кафедри економіки
підприємства та інвестицій
Національного університету
«Львівська політехніка»

Олена ЗАГОРЕЦЬКА

Підпис Загорєцької Олени Ярославівни засвідчую:
Проректор

Ірина ЯРЕМЧУК